

IX. mezinárodní kongres MAPRJAL

Ve dnech 16.–21. srpna 1999 se konal v hlavním městě Slovenské republiky Bratislavě IX. kongres Mezinárodní asociace učitelů ruského jazyka a literatury (MAPRJAL). Jako pracovní zaměření, k němuž měla být orientována vystoupení účastníků, bylo vyhlášeno téma *Русский язык, литература и культура на рубеже веков*. **Jazykovědné příspěvky** byly rozděleny do tří sekcí. Jednotlivá vystoupení zúčastněných lingvistů můžeme shromáždit do několika tematických okruhů.

V úvodní části první sekce (A) byly předneseny referáty, které řešily otázky obecného charakteru (aplikované lingvistiky, semiotiky, tendence ve vývoji výzkumu ruštiny, přínos rusistů do funkční lingvistiky, problematiky sestavování praktické gramatiky ruštiny). Na ně navázala vystoupení, která se týkala fungování a studia ruštiny v některých zemích bývalého Sovětského svazu (v Bělorusku, Moldově, Pobaltí). Zazněla tam také pojednání věnovaná pronikání rusismů do některých příbuzných jazyků (slovenštiny, polštiny) a naopak pronikání některých cizích lexikálních prvků (zejména angloamerických) do ruštiny. Řada příspěvků se zaměřila na oblast funkčně-stylistickou. V nich byl rozebírán jazyk odborného stylu (zejména ekonomické sféry), jazyk publicistiky, slang z oblasti dělnických profesí a žargon mládeže. Několik účastníků vystoupilo s tématy, která zapadají do okruhu studia řečové komunikace (jazykové projevy, monolog, dialog).

V druhé sekci (B) zazněly zpočátku příspěvky, které lze tematicky a obsahově zařadit do oblasti fonetiky a fonologie (hlásková spojení, fonetické rysy charakteristické pro živou řeč, přízvuk u nově vzniklých kompozit). V několika vystoupeních se referující zaměřili na textovou lingvistiku (interpretace a lingvistická klasifikace textů, sémanticko-syntaktický rozbor dílčích jevů, úloha metaforických konstrukcí v uměleckém textu). Další referáty se týkaly konkrétních gramatických jevů současné ruštiny (kategorie plurálu u substantiv, otázek jazykové normy, morfologických variant koncovek gen. pl. u substantiv, supletivismu, obouvidovosti a variantních podob u sloves, fungování některých souřadnicí spojek a temporálních adverbii). Některá pojednání měla spíš obecný ráz: rozebírala současné problémy gramatiky, základní principy korelační gramatiky a popis slovních druhů ruštiny v aspektu historickém a formálně-gramatickém. Byly vyslechnuty také příspěvky věnované větné sémantice (sémantické modely slovesných vět, zvláštnosti žadacích vět v rámci souvětí, komunikativně-pragmatické složky výpovědi).

Jednání 3. sekce (B) byla nejprve věnována otázkám obecně lingvistickým (čas v jazykovém vědomí u Rusů a Bulharů, derivace a typologie hodnotících významů, problematika kontrastivního popisu jazyka). Celá řada vystoupení se týkala slovní zásoby, terminologie, tvoření slov a sémantiky (cirkevněslovanské prvky v současné ruštině, terminologie kosmonautiky, aktivní procesy v ekonomické a podnikatelské terminologii, přefigovaná adjektiva s elativním významem, otázka vývoje denominálních adjektiv, tvoření politických výrazů, problematika sémantického pole, lexikální význam slova z komunikativně-pragmatického hlediska). Na tento okruh referátů mohly bezprostředně navázat příspěvky věnované frazeologii (kognitivní aspekty frazeologismů,

utváření okřídlených výrazů, ustálená slovní spojení v historickém pohledu, popis frazeologických jednotek predikativního charakteru, rozbor modálních a citoslovných frazeologismů). Řada vystoupení řešila problematiku současné lexikografie (struktura substantivního lexikonu z hlediska ideografické lingvistiky, tendence v lexikografickém zpracování lexikálních jednotek ekonomického charakteru, projekt rusko-bulharského komplexního slovníku, zpracování rusko-německého slovníku neologismů, vydání nového výkladového slovníku ruštiny, sestavení lexikálně-frázového sémantického slovníku jako zvláštního typu aktivního slovníku).

Závěrem naší zprávy můžeme konstatovat, že všechny přednesené příspěvky dílčích tematických okruhů zapadly do stanoveného tématu mezinárodního kongresu a řešily aktuální otázky současné jazykovědné rusistiky.

Aleš Brandner

Pracovní zasedání u příležitosti 70. narozenin profesora Stanislava Žaži

Dne 14. dubna 1999 u příležitosti 70. narozenin našeho předního rusisty a slavisty prof. PhDr. S. Žaži, CSc., uspořádal seminář východoslovanských jazyků Ústavu slavistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně jednodenní pracovní zasedání, jehož se vedle brněnských rusistů zúčastnili i mimobrněnsští odborníci.

Jednání zahájil vedoucí Ústavu slavistiky FF MU prof. PhDr. I. Pospíšil, DrSc. Přivítal přítomné a v krátkém proslovu zhodnotil jubilantovu odbornou, pedagogickou a společenskou činnost v kontextu brněnské univerzity. Vedoucí semináře východoslovanských jazyků doc. PhDr. A. Brandner, CSc., přiblížil shromážděným kolegům důležitá životopisná data jubilanta a současně vyzdvihl jeho odborný přínos v rozvoji české rusistiky a slavistiky.

Následovalo 19 referátů, které se týkaly problematiky gramatiky, ortografie, interpunkce, lexikologie a lexikografie ruštiny, tj. těch oblastí, které byly středem jubilantova zájmu po celou dobu jeho aktivní činnosti. V mnoha případech šlo o příspěvky s porovnávací tematikou – stav v ruštině byl konfrontován se situací v češtině, ev. slovenštině.

Jako první vystoupil dlouholetý jubilantův kolega a někdejší vedoucí katedry ruského jazyka J. Jiráček (Brno). Ve svém referátě se zabýval problematikou rusko-anglických typologických paralel v protikladu k češtině. Funkční užití sloves *být* a *mit* v češtině v porovnání s ruštinou bylo v popředí zájmu R. Zimka (Ostrava). J. Svetlík (Banská Bystrica) se zmínil o postavení doplňku jako větého členu v ruštině, slovenštině a češtině. T. A. Tarasevič (Minsk – Brno) demonstrovala na konkrétních příkladech tvrzení, že interpunkční znaménka slouží nejen jako prostředek strukturního členění věty, nýbrž i členění sémantického. H. Flídrová (Olomouc) se zaměřila na rozbor některých syntaktických konstrukcí z hovorové ruštiny. Konstrukce vyjadřující přesný rozměr v ruských komerčních textech rozebrala Z. Nedomová (Ostrava).